Należytość pocztowa opłacona ryczałtem.

Ч. 11 (499). Неділя, дня 17. березня 1929. Рік XI.

Адреса Редакції і Адміністрації „УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“ ПЕРЕМИШЛЬ, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві Nr. 142.807 Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. Передплату з Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу“ в Živnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно для Америки 2½ дол. річно.

Ціна примірника 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 11—1.

Рукописів Редакція не звертає, неоплачених писем не приймається.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орґан.

ЙШЛИ ДІДИ НА МУКИ...

Др. В. Щурат видав тепер коштом священичої кооперативи „Власна Допомога“ дуже цікаву і цінну своїм змістом книжку п. н. „В обороні Потієвої Унії“. Є це письмо гр. кат. василіянського монаха, о. Петра Камінського, написане перед 240 роками, а що-йно перед війною припадково відкрите. Тут автор малює мучеництво нашої гр. кат. Церкви і нашого народу на церковнім полі. Читаєш цю книжку, порівнуєш ті замерклі часи з теперішностю і з дива не можеш вийти, як вони подібні до себе! Змінилося людське життя за тих півтретя століття, люди їздять залізницями і автами, літаками подорожують попід небеса, переносять людський голос на віддаль десяток тисяч кільометрів і т. д., а одно тільки лишилось незмінене — відношення до Церкви нашого українського народу. Вона, як тому 250 літ, далі ступає хрестною дорогою — дорогою мучеництва... І то без огляду на це, чи то греко-католицька чи православна Церква. Видно одна й друга комусь на перешкоді, видко комусь не о віру, не о Божу правду ходить, але о *національну душу* українського народу. А що Церков греко-католицька і православна є сильним забоволом для національної душі українського народу — тож всі сили противник напружує, щоб цю Церкву знищити, відібрати нашому народови.

Письмо о. Камінського в виданню Дра В. Щурата повинен перечитати кождий Українець, що любить і дорожить своєю Церквою і національностю. А для прикладу, як вона писана, в нинішнім фейлетоні подаємо уривок з неї, а саме опис події в місточку Тиличи в р. 1681, де тамошному українському гр. кат. населенню відібрано церков і замінено її на костел. „Жінки і діти — пише о. К. — кидалися на землю і голоси аж до неба підносили“. На вид цієї кривди „лютри, Угри з Бардієва (були тоді на ярмарку в Тиличи) плакали, видячи такий вереск убогого люду“. Ба й сам біскупський староста, що церкву відбирав, „видячи, як тисяч люда перед ним плаче, з жалю зараз виїхав і сказав: „Колиб я був знав про такий одчай убогого люду, ніколи не відбиравби тої церкви“. „Але щож уже по гарапі“ — заспокоїв свою совість біскупський староста і виїхав.

Поява друком письма о. Камінського стрінулась з подією в селі Жабчу, луцького повіту. Опис цеї події з під пера посла Вислоцького подаємо низче. І як подібні до себе — подія в р. 1681 в Тиличи і подія в р. 1929 в Жабчу, хотяй їх відділяє простір 248 літ!? В обороні своєї церкви селяни, їхні жінки і діти через 8 днів перебули в церкві в холоді і голоді — „всі хорі лежали без руху на долівці, а священик, не могучи стояти, на колінах відправляв Службу Божу. Всі присягли вмерти за свою віру“. Так було в Жабчу.

Вже в останньому числі подали ми за „Słow-ом Polsk им“ вістку про події в Жабчу, котра то ґазета, щоб нікчемно викпити мучеництво нещасного народу, повиписувала гидкі брехні, що мешканці Жабча уставили піч в церкві та забезпечились харчами. Натомісць з опису посла Вислоцького бачимо, що селяни з Жабча з подиву гідним героїзмом воїнів Христових як мученики „присягли вмерти за свою віру“. Горді будьмо тим, що наш нарід так привязаний до своєї Церкви!

Хтож напосівся на Церкву українського народу? Як звісно, на Волині створено „нову унію“, якої цілею є — компромітувати греко кат. Церкву, що з „новою унією“ в ніякім звязку не стоїть. Видумав її польський біскуп Пжезьдзецкий як інструмент польонізаційний і постарався для неї о дозвіл і благословенство Риму. Не о дійсну Унію біскупови ходило, бо на щож творити „нову унію“, коли в Галичині істнує Унія, яку заключено з Римом ще в р. 1596? І от ця „нова унія“ відбирає церкви нашим людям. В Жабчу 58 „уніятів“ відбирає церков 500 православним!

Треба сподіватися, що наш Митрополит тепер енерґійно виступить проти компромітовання справдішньої Унії, т. є. гр. кат. Церкви і в Римі представить, які є цілі тої „нової унії“, з котрою наш нарід нічо спільного не має і нічо спільного мати не хоче.

Українські діячі православної віри за сокальським кордоном повинні вияснити нашому православному народови, що правдива Унія себто гр. кат. Церква нічим не винна в їх мучеництві, та що вона „новим уніятам“ і їх опікунам так само солею в оці, як і православна Церков. А коли ці „нові уніяти“ підшиваються під Унію, то роблять це лишень на те, щоб по дияволськи розложити пожар релігійної боротьби між українським народом.

Український нарід під Польщею належить до двох Церков: до гр. кат. Церкви і до православної Церкви. Кождий Українець-греко-католик хай любить свою гр. кат. Церкву і її боронить, а кождий Українець православний хай любить і боронить свою православну Церкву. Всякий масовий перехід з одної віри на другу віру є шкідливий для нашого народу. В. Липинський пише про це так: *„Всякий масовий перехід православних на унію там, де православіє є предківською вірою, і всякий масовий перехід уніятів на православіє там, де предківською вірою есть унія — внесе між нас ще більший духовий — культурний і політичний — заколот“.*

Тому кождий хай буде вірний своїй Церкві: греко католик — гр. кат. Церкві, а православний — православній Церкві. І як ішли наші діди на муки за свою Церков, так само і правнуки хай ідуть на муки за свою Церков — греко-католик за католицьку Церкву, а православний за православну Церкву. Обі церкви хоронять наш нарід перед винародовленнєм і дичінням.

ПОДІЇ В ЖАБЧУ.

З рамени Українського Клюбу Парляментарного я виїхав дня 28. лютого 1929 до села Жабча, повіт Луцьк на Волині, щоби розслідити подію, яка зайшла там на тлі релігійнім. Справа представляється так: В селі Жабче вже від року є релігійна боротьба між польською унією (wschodnio-słowiański obrządek) а православними. Розходиться о церков. Вже „Українська Громада“ писала о авантурі, яка мала місце по святі Покрови в тім селі. Тоді „польські уніяти“ замкнули православних в церкві і держали їх через три дні, аж доперва влада випустила їх, а церков опечатала. Парохіяльні будинки віддала влада „польським уніятам“, де вони устроїли собі церков. Так було до дня 20. лютого 1929 р. „Польські уніяти“ мали собі церков у хаті і православні також у хаті, а церков була опечатана. Того дня православні завважали зрана, що печать на церкві знята, а колодки розбиті. Вони увійшли зі своїм священиком о. Сагайдаковським до церкви і коли побачили, що там бракує золотої чаші і богато річей, постановили собі, що церкви не опустять, доки влада не забезпечить за ними власности. Прибула поліція і хотіла усунути православних силою, одначе не могла. Православних, около 300 люда, зачинилося в церкві і стали правити богослуження. Був там і місцевий священик і два псаломщики. По кількох днях перебування у церкві, вислали телеґраму до православного митрополита. На телеґраму митрополит відповів видержати до його розпорядження, а сам віднісся в тій справі до Міністерства, а „Український Клюб“ дня 27. лютого вніс в соймі внесок і мене вислав на місце подій. На місці я вже застав якраз конець усування силою через поліцію православних з церкви. На місци був вже статоста, комісар поліції, 38 жандармів, 4 шпики і лікар з Луцька. Православні оповідають страшні річи і так: від 20/2 православні замкнулися в церкві; хто з них вийшов з церкви, вже поліція не впускала назад, були там священик, жінки, діти по 8 літ і мущини до дня 1/III, то є до усунення силою їх було ще понад 150 людей. Харчів ні навіть води поліція не допускала, сиділи о холоді на морозі і о голоді 8 день. Дня 28/2 поліція виважила двері до церкви і їх усунула, щоби морозом православних змусити вийти з церкви. То не помогло, тоді пустила поліція двох уніятів, знаних розбишак в селі, і ті увійшли до церкви і почали православних бити. Православні вже всі хворі лежали без руху на долівці, а священик не могучи стояти на колінах, відправляв Службу Божу. Всі присягли вмерти за свою віру. Поліція очистила силою церков і опечатала її опять. 7 людей хорих з голоду і побиття арештувала в тім і священика, закула в кайдани і відставила до тюрми в Луцьку. По дорозі у поїзді, де я їхав з ними, арештовані умлівали. Образ тих людей, які витримали 8 днів о голоді в молитві, страшний, люди почорніли як вуголь, всі лежать без сил. Коли я прибув, втіха страшна, православні цілували мене по руках і ногах, дякуючи мені як послови, що я в такій біді їх відвідав. Вони зверталися до свого посла-радикала Власовського, але без успіху. В селі є уніятів 58 чоловік, а православних 500 чоловік. По опорожненню церкви поліцією прийшла телеґрама від митрополита опорожнити добровільно церков.

— *О. Вислоцький, посол до сойму.*

До оборони!

Сьогорічна зима добре далася в знаки всім, а передовсім селянам. Село перейшло таку нужду, як ніколи і наслідки її ще довго тяжітимуть над нашими стріхами.

Та — як каже пословиця — біда самотою не ходить — веде ще й другу за собою.

Величезні звали снігу, місцями на метер грубі та грубезний лід на ріках загрожують новим нещастям. Як тільки сонце трохи пригріє і сніг та лід таяти ме — звалиться на нашу землю нове лихо — повінь. Вона куди страшнійша як морози, особливо для тих сіл, що положені над ріками, над Дністром, Сяном, Прутом, Бугом та їх допливами.

Є такі села пр. в рогатинськім та перемиськім повіті, що що року, при звичайних опадах „плавають“ і що року вода робить їм шкоди на сотки тисяч зол тих а навіть виганяє з хати. Щож буде грозити тим нещасним людським оселям цього року — як леди рушать на ріках — не важко передбачити.

І тому треба вже тепер приготовлятись на прихід тої нової катастрофи і бодай зробити її як найменш шкідливою. Уряд або поможе або ні, або подасть поміч вже запізно — і на це нема що оглядатися. Треба нам самим взятися за оборону свойого добра та за ратунок себе, своїх найблищих і своєї худібки.

Того рода акція мусить бути приготована. Не оден і двох людий але цілі громади і повіти повинні подати собі руки до боротьби з тим лихом, що ось-ось може впасти на наші голови. А вже передусім громади, безпосередно загрожені, повинні таки сейчас приступити до ратункової акції.

В тій ціли по громадах повинні зі свідомих і енерґічних людий повстати ратункові комітети, в склад яких повинні ввійти начальники громад та громадські ради. До оборони треба змобілізувати усіх мужчин і жінок. По селах та хатах, що положені близько рік, треба поставити алярмові варти, які кождої хвилі моглиб чи то вогнем чи дзвонами чи трубою остерегти мешканців і свойого і сусідних сіл перед небезпекою. Мужчин треба приготовити до цього, що вони будуть ратувати загрожені села, отже треба для них постаратись о човна (як є які в громаді — то всі віддати до розпорядимости комітету) а навіть поробити на швидку руку дараби. Комітетови повинні підлягати також усі вози і коні, якими можнаб було перевезти добро людий у безпечне місце. Окрім цього належить подбати про поміщення для виселених людий, чи то по будинках та хатах инших сіл, чи таки в тому самому селі. Треба також постаратись о гаки і дручки, щоб не допустити кригам до руйновання хат та мостів, які звичайно громада сама будує та установити сторожу, що береглаб маєтку, здоровля і порядку.

До тої останньої послуги громадянської найкраще нададуться наші славні Луги і Соколи, які вже нераз показували себе геройськими брацтвами. Комітет таки мусить з них утворити собі карний відділ і кидати їх туди, де зайде потреба. Вкінці не треба аж чекати на воду, а при перших ознака катастрофи братись до роботи.

Грізне лихо нависає. До роботи отже! На оборону! Алярм Соколи і Луги! — К-к.

За релігійно-національну твердиню.

Українські громадяни міста Перемишля порішили невідклично приступити до виконання великого діла, якого здійснення було вже зад шевним бажанням цілого ряду українських поколінь, що цей город замешкували, — себто до будови церкви в Перемишлі на Засянні. Потреба церкви у названій части міста є усякому ясною, і відай булоби це зайвою річю вказувати тут на факт, що пару тисяч греко-католиків, що мешкають на Засянні, через брак гр.-кат. церкви у тамошній части міста є позбавлені можности заспокоювати свої потреби релігійні по гр.-кат. обряду, — наслідком чого велика часть засянських гр.-католиків від ряду літ шукає обслуги церковної у римо-кат. костелах, яких в Перемишлі є доволі, а там самим відчужується від свого обряду і для нього пропадає. Таких випадків лучилось вже доволі багато, і о скільки українське громадянство не спроможеться на двигнення гр.-кат. церкви на Засянні, то число гр.-католиків у тій части міста, а тим самим і в Перемишлі буде дальше маліло з року на рік.

Це не лежить ані в інтересі гр. кат. Церкви, ані в інтересі української національности.

З уваги на тісну злуку між гр.-кат. Церквою а українською народністю на просторі колишньої Галичини невідрадний стан гр.-кат. Церкви мусить з природи річи відємно відбитись на народньому житті українського населення, і пожалування гідний, та неменче правдивий факт зменчування з року на рік числа греко-католиків на Засянні мусить вважатись появою для українського національного життя вельми небезпечною, бож це ніщо инше, як одно звено у великому ланцюху, що йому на імя: винародовлювання наших міст.

Обовязком нашим є не допустити до того, бож загибель українського елєменту по містах рівняється що до своєї ваги цілковитому розторощенню української нації. Світлий і наслідування гідний приклад дають нам у тому ділі Поляки, які з невсипущою енерґією дбають про те, щоби у кождій місцевости, де проживає хочаби лиш невеличкий ґурток їх земляків, станув римо-католицький дім божий, якого призначенням є не лиш бути осередком релігійного життя польської кольонії, але також стати для неї заборолом і твердинею польського народнього духа.

Розуміючи це вповні, що дві греко-католицькі церкви в Перемишлі, себто катедральна і церковця на Болонні, на потреби українського населення міста Перемишля ніяк не вистарчають, та що будова гр.-кат. церкви на Засянні являється не лиш для греко-кат Церкви, але і для української нації невідкличним і необхідним вимогом конечности, — завязався в Перемишлі Комітет будови церкви, який приступив до зорґанізування праці у тому напрямі, щоби справа будови цієї церкви увійшла на властивий шлях.

Тому звертається цей комітет до усіх людий доброї волі, які у ці для українства так незвичайно тяжкі часи радіби причинитись до скріплення основ українського життя в окраїнному городі Перемишлі, а тим самим і до скріплення українства у межах Польської Держави, — щоби в границях своєї можности грошевими датками, своїм трудом і моральною помочю зволили пособляти цьому великому ділу та причинились до його щасливого завершення. Хай ніхто, у якого груди бється українське серце, не відкажеться від датку на цю ціль, хай кождий при усякій нагоді зложить свою, хочби і найдрібнійшу, лепту на будову цієї святині, у цьому пересвідченні, що дає свій гріш на ціль велику і святу, яка і тепер і у далекій будуччині гідно буде свідчити перед культурним світом про українську націю і її неугнуту волю до власного життя. — Плян орґанізаційний роботи і збирання датків подасться у недовзі до загального відома. Покищо проситься слати датки на адресу: Всеч. Ігуменат оо. Василлян в Перемишлі (Засяння). — *Роман Гамчикевич.*

Хлопські гроші.

Українці — четверта часть населення Польщі — вплатили до польського скарбу за 1928 р. що найменше 15 міліонів податку ґрунтового; 5 міліонів податку доходового; 50 міліонів податку посередного через стемплі й оплати, а окрім цього 35 міліонів податку громадського (комунального) і безліч ще міліонів податку через сіль, нафту, цукор, дріжджe, пиво, сірники і т. д.

Просто не хочеться вірити, щоб ті лячні суми могли ми вплатити. А однак так воно є. Не вчисляю в те все ще й того податку, який платить селянин - Українець, купуючи товар промисловий. Прецінь купець, продаючи щонебудь — положив уже таку ціну, що з заробку і податок промисловий заплатить і ще для себе дещо заховає.

З нами, селянами, річ мається инакше. Продаємо свої продукти за таку ціну, яку нам дають і ану нехайби ми трошки підвисшили ціну збіжа чи худоби через те, що впали на нас нові податки! Та нас відразу закричалиб, що ми завзялися виморити голодом всіх і аж тоді горлалиб, що у селянина гроший а гроший.

Як бачимо, платимо шалені суми державі. А за це?

Скажіть — маємо ми де кредит? Чути, щоб десь була для нас парцеляція? Дістали наші установи хоч сякий-такий гріш допомоги? Поправили нам школи? Вибудували нам хоч одну українську рільничу школу або заложили господарські курси? Ні!

Хоча мороз наробив шкід, хоча повінь туй-туй — то кого це болить? Нам і так за добре поводиться! — *Гриць Огірок.*

Дописи.

Тиряве волоська, пов. Сянік, На наше запрошення приїхали до нас в неділю 27. січня с. р. голова Філії „Просвіти" в Сяноці о. Андрейчик і п. Василь Подубинський в ціли підписання статутів на заснованя в нашім місточку Читальні „Просвіти". Комендант поліції, впав до хати п. Івана Готали, де мали відбутися в тій ціли Збори, і зачав леґітимувати людий, чи всі мають запрошення та в нетактовний спосіб поступати взглядом о. Андрейчика та п. Подубинського. А що знайшов пару осіб, котрі були без запрошення, та котрі умисно прийшли без запрошення кимсь вислані — то не давши собі сказати слова, повиганяв нас з хати. О. Андрейчик два рази взивав тих людий, щоб вийшли з хати, але вони не послухали і як ввійшла поліція, то самі кричали, що не мають запрошення. Але Читальня і так буде в Тиряві волоській, бо ми таки порадились і вислали статути до Воєвідства. Делеґатів з Філії просимо на Основні Загальні Збори знов до нас приїхати, народ Вам за Вашу працю повік буде вдячний. — Члени основники.

Дубляни, пов. Самбір. Члени нашої Читальні святкували дня 3/II 1929 р. свято 60-ліття існовання і праці головного Т-ва „Просвіта" у Львові. Свято було скромне, бо заледви кількох свідоміших селян наліпило на вікнах наліпки і вивісили прапорці. А решта людий ще прибиті якимсь недовірєм до свого народа, а були і такі, що тільки в хаті мали наліпки, а на вікно не давали, бо боялись спротиву зі сторони поляків, бо наше село переважно польське. По полудни, по вечірни, відправив наш парох о. Н. Полянський панахиду за померших діячів „Просвіти", що працювали для нашого добра (ранішне богослуження було в другім селі). Вечером з церкви пішли до Читальні, де наш голова Читальні о. Н. Полянський у своїм довгім рефераті обяснив діяльність і працю наших провідників „Просвіти" від початку заснованя аж до тепер. Деклямував ученик Гриць Мохнацький, а члени відспівали многоліттєвіє теперішному голові Т-ва „Просвіта" у Львові. Свято закінчилось відспіваннєм гимну „Ще не вмерла Україна". В той час дублянські „культуроносці" зі свистом на пальцях і співом „Штири попи і два дяки" робили шум поза Читальнею. Були і між ними і „наші", які замість брати участь в святі, виставляли себе на ганьбу. А ганьба тим осібнякам, що шкодять свому народови і підлизуються, щоби дали кістку обгризти. Ганьба їм, а слава тим, що працюють для „Просвіти". — Дублянський.

Волосівка, пов. Зборів. У нас боротьба з коршмою ведеться під проводом пароха. Тому і на пароха розгнівався наш війтуньо Івась Капшій. Він скликав громадську Раду, щоби на ній рішити ніби деякі громадські справи. При кінци засідання сказав війт, чи не має хто якого внесення. На се один з радних, добрий приятель війта, Василь Ничай, поставив внесення, щоби усунути свого пароха з дочерного села Волосівка, а то тому, що він ніби не сповняє своїх обовязків і мешкає в другім селі. В дійсности В. Ничаєви не розходиться ані о пароха, ані о церкву, а своє внесення поставив зі звичайної ненависти до тих, що виступають проти коршми. Внесення Василя Ничая завзято попирав війт Іван Капшій, але велика більшість громадської Ради заявила, що такі справи до них не належать. На тім скінчилося засідання. Та все таки війт не тратить надії і висилає до львівської Консисторії своїх приятелів, щоби вони домалися там пароха, якийби може ішов їм на руку.

Токи, пов. Збараж. У нас відбулися річні Загальні Збори читальні „Просвіта". Після зложення звідомлень із діяльности читальні за минулий рік старий виділ уступив, а на його місце вибрали новий, цілий зложений з молодих господарів, — головою читальні став Гунька Ярослав. Нашу читальню відновили років тому три. Сором було Токам, що всі дооколичні села вже давно пробудились після війни і розпочали працю над відновленням, в першій мірі, читалень і кооператив, а Токи, перед війною так славні на цілу околицю своєю освітно-економічною самоорганізацію, ще спали. Але нарешті відновлена читальня цілком не сповнила своїх сподівань. Перші виділові рідко коли показувались в читальні. Що-йно коли вибрано другий виділ (головою був Вітушинський Марко), справа взяла другий оборот. Нові виділові кинулися до праці з запалом. Аматорський гурток тепер виступає тільки з рамени читальні і своїми виставами приносить дохід вже читальні. Виділ постарався бібліотеку і більше число часописів; саму читальню, щоб не світила обдрапаними й замазаними стінами, вибілено і помальовано. На салю (читальня міститься в домі кооперативи „Народний Дім"; там більша саля, для вистав) постарався про порядні лавки. Завдяки енерґічним зусиллям виділу мала тепер читальня вже більш 250 членів. — Новому виділові поставити так читальню, щоб стала для села осередком всякої культурної і національної праці. Тут треба забути про партійні спори; читальня повинна і мусить бути над партії, вона мусить стати початком всеї національної самоорганізації, яка в нас так слаба і якої нам так дуже треба, бо в нас брак національної свідомости, всюди самолюбство, зарозумілість на своє ніщо, гидке рабство супроти „сильних світа цього". І власне завданням читальні: дорогою освідомлення виполоти цю хопту! Бо як не зробить цього читальня разом з „Лугом" і кооперативою — то хтож другий? Новий виділ хай памятає, що його обовязок тяжкий.

З Польщі і про Польщу.

В Польщі ще не устав рейвах, який повстав з приводу промови Пілсудського, в якій він закинув попередним міністрам військовим, що вони розкрадали буджет і з дівками пиячили. Польські посли, праві і ліві, внесли інтерпеляцію, в якій звивають премієра, щоб він по имени назвав тих міністрів, що розкрадали і пропивали буджет. Також ґенерал Шептицький, котрий був міністром за премієрства Вітоса, оголосив отвертий лист, домагаючись, щоб Пілсудський назвав по имени тих міністрів, бо інакше він піде на судову дорогу, бо не хоче допустити до того, щоб хтось уважав того таким, що розкрадав буджет і пропивав з повіями. Всі цікаві, як та авантура скінчиться. — Польські ліві партії внесли свій власний проєкт конституції, в якім зазначено, що національні меншости мають право мати своє шкільництво і автономію. Польські ґазети правительственні кплять собі з цего проєкту. Розуміється само з собою, що цей проєкт неможе перейти, бо проти него буде правительство. Знають про це ліві партії і тому такі „щедрі" для національних меншостей, що аж дають їм автономію і шкільництво в їхній рідній мові. Словом — мудрагелі!

Що чувати в світі?

Рада Союзу Народів займалася внесками Канади і Німеччини, щоби Рада управильнила спосіб вношення і полагоджування жалоб національних меншостей. Проти тих внесків найостріще виступила Польща а за нею і Румунія. Вмішалася в цю справу Анґлія і Франція і по промовах заінтересованих держав відложено цю справу до червня, а тимчасом комітет при помочі Анґлії і Еспанії має розглянути внески Канади і Німеччини і в червні предложить Раді матеріял, як справу полагодити. Отже вийшло крутарство. Польські ґазети дуже радуються, що справа національних меншостей відложена і пишуть про „stoprocentowe zwycięstwo Polski". Якось воно смішно читати це в польських ґазетах. Бо і щож то за „zwycięstwo" над національними меншостями! А тим більше не годиться так писати тим ґазетам, які ще перед 10 літами скаржились голосно, що над ними чужинці панують і благали помочі у других.

Большевики святкували минулого місяця 11-ліття народин своєї „червоної" армії. Ликували отже з того приводу всі большевицькі ґазети а влада уладила ріжні паради, на яких большевицькі головачі побренькували шабелькою — мовляв, ми страшенне сильні. А тимчасом з описів тих нарад та обходів пробивається трівога і непевність, бо хоча воно і правда, що большевицька армія найчисленнійша у цілому світі — то кождий знає, що не число але одушевлення армії дає їй силу. А про то одушевлення большевицької армії самі большевицькі часописи тонко співають. Тай не дивниця. В армії є 90% синів селянських а ті зовсім не переймаються ані завданнями комуни, про яку кричать проводирі большевицькі, що вона має цілий світ спасти ані не в голові їм йти „замаювати світові столиці червоними прапорами". Селянські сини служать, бо мусять служити, а хто служить з мусу — то не є ніякий вояк. Щоби дух своєї армії піднести, видають большевики шалені гроші на пропаґанду: тисячі книжок, тисячі бібліотек, міліони промов і тд. мають з селянських синів зробити борців за комуну — а тимчасом з сіл йде до військових рядів инша пропаґанда листами з дому, в яких пишуть про реквізиції, про голод, сваволю большевицьких урядовців, брак товару, гноблення села — ну, а це зовсім не настроює прихильно вояка-селянина до комуни. Останніми часами большевики взялися „відчищувати" армію від села: беруть туди тільки робітників та синів найбідніщих але знають вони, що на випадок мобілізації таки мусять селян покликувати — а тоді будуть мати ворогів в своїх таки рядах. До тогож грубі міліони, видавані на армію, які від 1924 р. зросли у двоє та обмеження старшин до самих комуністів робить ту армію і коштовною і такою, як за царя: армією одної кліки, одної партії а не цілої держави. А це знов журить головачів з Кремлю. Тай і населення ще зовсім не змілітаризоване. Є правда, і стрілецькі гуртки і міліція і комсомоли — але це все коштує, а мало що варта. І от тому ювілей народин армії насунув большевикам богато журливих думок про нездібність та браки тої самої армії.

Німеччина нетерпляче жде на вислід нарад т. зв. комісії експертів, яка радить над довгами Німеччини в Парижі уже від половини м. м. а всі її наради є тайні і ніхто про них нічого не знає. До тої комісії прийшло ось як: Велика війна скінчилася перемогою Анґлії, Франції і Америки над Німеччиною і Австрією. Вона коштувала побідників грубі міліярди і треба було з когось їх стягнути. Австрія перестала існувати як держава, в ній лишився тільки Відень і малий край з 7 міліонами людий. Це країна гориста і бідна так, що ні сотика не можна було з неї стягнути. Отже всі побідники чіпилися Німеччини, яка все-таки і економічно і політично вийшла сильною з війни. Її закричали, що вони викликала війну — а відомо — хто програв — той винуват, а хто винуват — той і платить. Скількиж заплатити? Щось два роки осібна комісія рахувала усі шкоди і врешті в 1921 р. обчислила, що Німеччина повинна заплатити 132 міліярди золотих марок. Та тим часом сталася несподівана річ. Німецька марка почала тратити на вартости і за тиждень не можна було за неї дістати і одного сірника. Дійшло до того, що яйце або часопис коштував міліон марок. Що робити? Побачили держави-побідники, що „голого не обідреш". Треба було змінити тактику. Зарізати курку, що має нести золоті яєчка — як то кажуть — не можна, треба було її доглядати і кормити. І Німеччину почали годувати долярами, почали давати їй позички, а Франція на всякий випадок зайняла промислову область Рур, щоб мати застав в руках. Тому 4 роки в зад на прохання Німеччини скликано конференцію до Лондону, яка виробила плян сплати Німеччиною довгів. Комісія постановила, що Німеччина платитиме через три роки по півтора міліярда золотих марок, а опісля по півтретя міліярда що року не кажучи нічого про те, коли ті сплати мають покінчитись. Від провідника комісії названо той плян пляном Доса. А щоби рати точно сплачувалися, поставила вона над фінансами Німеччини свого контрольора, Американця Паркера Джільберта. Для Німеччини настали тоді тяжкі часи. Вона правильно заплатила через три роки по півтора міліярда марок але опісля знов зажадала, щоби сконтролювали її господарку, бо вона платити не може. Одначе у відповідь на її жадання Паркер Джільберт оголосив, що вона платити може. І от у висліді тої справи зібралися представники великого капіталу на нараду в Парижі. Від висліду тих нарад залежить не тільки доля Німеччини але і Анґлії і Франції, бо вони маючи свої довги в Америці, заявили їй, що тільки тоді почнуть їй платити, як дістануть гроші від Німеччини. Але й тут є ріжниця між Анґлією а Францією: Анґлія хоче, щоб Німеччина заплатила їй стільки, кілько винна вона Америці а Франція хоче, щоб Німеччина крім цього поплатила їй усі шкоди, які зробило німецьке військо у Франції. І от комісія має розпутати той великий вузол суперечностий — а як вона розпутає — почуємо за кілька тижнів. А тимчасом в Німеччині наростає болячка: там ціла маса безробітних, а ті, що мають працю, мусять платити шалені податки, щоб держава з їх грошей могла заплатити рату довгу. І от перед усіми державами стоїть велике питання: Чи видержить народ німецький — чи ні?

Анґлія в тих днях покінчила нарешті нафтову війну з большевиками. Як відомо, большевики мають величезні поля нафтові на Кавказі, але самі вони ними господарувати не мають змоги. І от шукали вони на всі боки спільників. На такого спільника найкраще надавалася Анґлія але її нафтова спілка жадала, щоби большевики нафтою сплачували за забрані в часі революції анґлійським горожанам маєтки ві шкодовання. Кажуть, що о це ходило передовсім банкирови Дайтердинґови, який стояв на чолі тої анґлійської спілки а якого жінка мала великі копальні нафти в Росії і ті копальні большевики поконфіскували. Большевики не хотіли згодитися на те, Дайтердинґ найшов поміч в анґлійському уряді і всякі торговельні відносини між обома державами перервано. Та тимчасом для Анґлійців найшовся ґрізний суперник — Американці, які кожду політику трактують, як чистий інтерес. Вони згодилися помогти большевикам добувати нафту. Дуже було це не на руку Анґлійцям, але супроти такого стану мусіли вони зректися вже своїх відшкодовань і утворили з Американцями спілку, яка буде добувати нафту в большевицьких копальнях. Так отже довголітна боротьба нафтова анґлійсько-большевицька скінчилася.

Американський нововиг...

ПОДІЇ В ТИЛИЧИ В Р. 1681.

(Виїмок з письма о. П Камінського ЧСВВ).

Єсть містечко, именем Тилич, в мушинськім ключи, в державі й дієцезії краківського біскупа. Той Тилич звався раньше Оравою, котру збудували були Німці й там мешкали. Вкінці зуб часу змінив його на пустку, пізнати по розвалених мурах. Та згодом засів те місце наш руський парох, але трохи низше, ніж містечко було і збудували собі церкву. Було-ж так село літ сто. Потім, коли змінилося, люди просили Тилицького, краківського біскупа і свойого дідичного пана, щоб їм вільно було заложити містечко. Біскуп позволив на те радо й привілей дав, назвавши містечко від свойого имени — Тиличем. Дав до тої церкви ґрунту два лани, з тим докладом, щоб помогли й костел будувати, коли буде для кого. Мешкалиж так люди літ сто. Церкви одначе з передмістя не перенесли до місточка, раз тому, що була близько, друге тому, що цвинтар не хотіли змінити. Ніякого костела не було, бо не було ніякого Поляка! А що містечко дуже може не завелося, то для частих гостей, урядників біскупа, збудовано костел, до чого Русь пильно допомогла, бо й самі дерево звозили. Дано туди й ксьондза. Той, коли тільки настав, видячи, що ніхто до костела не ходить, почав Руси трудности робити й міркувати, якби церкву відібрати, а руській народ до костела навернути. Бувала та церква й замикана часто, але Терлецький, Хмільовський боронили її. Аж вкінці настав третій плебан — головний неприятель Руси. Той зновив, що Тиличане єсть схизматики (хоч там дізунії нема на кільканайцять миль), а то длятогож, що до костела ніяких жертв не носять. Обаламучений тою рацією теперішний краківський біскуп, кс. Малаховський, рація — не рація, зіслав свойого сестрінка й казав Руси церкву відібрати.

Спосіб відібрання був такий: Староста з плебаном, прийшовши в гурті узброєних до церкви, виважили двері силою. Ввійшовши до церкви, плебан казав свойому капелянови (котрий втік був з Угорщини) взяти найсвятійші Тайни й занести до костела, без сумніву, що там мали зогнити, бо латинським ксьондзам не ялося причащати квасним хлібом а й ніхто з руських священиків не хотівби спожити їх в костелі, бо не повинен. Потім сам плебан, взявши власною рукою сокиру, престол, на котрім приношено найдостойнійшу жертву, порубав і з ґрунту вивернув. Образи, мальовані на деревляних таблицях, кидано на Стружку, що плила під церквою й по них, як по лавці, винесено з церкви инші річи до найменшої. Стіни, на котрих були які знаки від руських образів, сокирою обтесано; всі паперові образи (бо й на те огню в дійниці принесено) попалено; вкінці плебан, добувши фляшки з горівкою (бо був страшний пяниця) і назвавши церкву каплицею, пив до того збігця: „Мосці ксенже, дай нам Боже здоровля, за здоровля каплиці!" І так церква, двіста літ тому збудована, обернулася без потреби дорогою насильства в каплицю. Бо єдність свята..

Яке там нарікане плач і лемент счинили люди підчас відбирання руської церкви — годі виповісти. Жінки й діти, в домах і по улицях кидалися на землю і голоси аж до неба підносили, не було духа, щоб сльозами не залився. Були тоді в Тиличи на торзі лютри, Угри з Бардієва, бо о милю угорська границя; то й вони плакали, видячи такий вереск убогого люду. І всі дуже дивувалися, що унiятам відбирають церкву. Вкінці сам біскупський староста, видячи, як тисяч люда перед ним плаче, з жалю зараз виїхав і сказав: „Колиби я був знав про такий одчай убогого люду, ніколи не відбирав би тої церкви". Але щож! Уже по гарапі...

Міг там люд ставити опір і зовсім слушно. Але що то був панський кревняк ... тай хоч насильство можна було відперти насильством, то не все воно таки вказано; маємо приклад, що сталося в Острозі й де инде. Одначе бідні Тиличани, щоб не бути жертвою насильства, звернулися за своєю церквою громадно й однодушно до свойого епископа, Його Милости о. Малаховського, де виложивши наперед много кошту на правні терміни в формі подарунків, просили його, щоб відзискав їх тилицьку церкву, бороначи вкінці й своєї юрисдикції. Ставав їх епископ, як міг, і посилав кілька разів свойого ґенерального намісника о. Камінського, упоминаючись і просячи віддання тої церкви, але — горохом о стіну. Писав і сам Його Милість король, пан наш Милостивий, горячо жадаючи привернення церкви руському народови, але й те не помогло. Противно, о. Камінського, котрий в Сандомирі віддавав лист Його королівській Милости, панови нашому милостивому, біскуп Ян назвав козаком і бунтівником, а війта з Тилича, котрий вислав чоловіка до свойого епископа, заковано в кайдани, так, що ледви по многих заходах викрутився. Біскуп подавав ту рацію, що тилицьку церкву декретом казав відібрати. Смішна й страшна річ: насильство називати декретом. В кінці справу порішено при помочі рогатого сильоґізму; або Тиличани є уніяти або вони не є уніяти; коли вони уніяти, то нехай ходять до костела, бо єдність свята; коли вони не є уніяти, то їм як схизматикам вільно відібрати церкву. І так рогатий сильоґізм відколов неповинну Русь від церкви, що її сотки літ посідала. Неодній церкві так станеться, бо бачу, що той рогатий сильоґізм як уніятів тек дізунітів коле; скоро одним задля унії, другим задля дізунії відбирають церкви, одно лихо. Зверталися за тою церквою до Його Милости кс. нунция теперішнього, але й те було без успіха. Не поможе право, коли програв справу. Досить, що з того видко, що римські ксьондзи всіми силами намагаються викоренити грецький обряд.

МИХАЙЛО ОРОБКО
Господар з Кулаковець.

Дивний сліпець.

(Не казка, а правда).

Чимало по світі незрячих калік. Ой чимало! Підіть куди небудь на відпуст, то побачите, що найменше одного-двох, як під тином грають на лірі та приспівують про св. Николая-чудотворця, св. Варвару, про пригоди молодого жовніра, та про того Івана, що кинув молоду жінку, а сам поїхав до Канади грошей заробити а потім заграв у кулі і забув за дім, за родину. А неоден сліпий тільки молитвами Господа прославляє та просить Його Милосердного о відпущення гріхів. Ще більше тих невидющих калік є тепер по світовій заверусі, на якій богато стратило те, що найдороще в чоловіка. Не одного я бачив на власні очі, а про неодного чув. І в нашім селі є один, що стратив зір від того, що маніпулював коло невибухлої шрапнелі. Та не про нього хочу розповісти а про иншого.

Далеко перед війною (я ще був малий) виїхав з наших Кулаківців молодий 18-літний хлопець, на імя Василь Гаврилюк, до Канади. В чужім краю і між чужими людьми, гарний і пильний а до того гямущий хлопець скоро найшов працю і в недовгім часі добився того, що заступав формана (наставника над робітниками) в його неприсутности.

Серед канадійських пустарів будували тоді зелізну дорогу. В однім місці перетинало лінію цеї дороги високе камінне пасмо, котре треба було перерізати глибоким викопом. Спровадили завав динаміту і ріжні

браний президент Гувер урядує вже від 4. ц. м. в резиденції президентів „Білім домі“ в Вашинґтоні на місці Куліджа, якого каденція скінчилася. Гувер підібрав собі вже й міністрів: між ними є один хлібороб, один робітник решта фаховці і переважно багатирі — так що цей склад міністрів назвали „кабінетом міліонерів“. Політика Америки зі вступленням Гувера на президентський столець не зміняється, так як він сам це недавно говорив. Значить Америка далі невизнаватиме большевиків, буде збройтися і нічо не подарує Европі зі своїх довгів. — Недавно покінчила працю комісія, яка обчислювала, кілько коштували Америку вибори нового президента. З її рахунків виходить, що вибори пожерли величезну суму 14 міліонів долярів урядових коштів. Значить крім коштів місцевих комітетів, вибір президента коштував на польські гроші 169 міліонів золотих. А кошти місцевих комітетів, та промислових спілок, що попирали Гувера в його кандидатурі — виносять в друге стільки. Стільки гроша не зїли досі у світі ще ніякі вибори.

В Еспанії — як про це ми вже доносили — вибух бунт офіцерської артилерійської школи проти теперішнього диктатора Прімо де Рівери. Бунт той здушено а опісля розвязано цілу артилерію і звільнено самих тільки старшин артилерії близько дві тисячі зі служби. Тепер артилерія має бути наново зорґанізована і кождий старшина, який хоче в ній служити — буде мусів другий раз присягати і на вірність королеви і на вірність теперішньому урядови. Такий наказ видано з цього приводу, що артилерія веде завзяту боротьбу з Прімо де Ріверою вже здавна, ще з того часу, як тільки він став диктатором т. є чотири роки тому назад. В томуж часі Еспанія вела війну в Марокку в Африці. Піхота в тій війні була наражена на безнастанні небезпеки, кіннота теж — а артилерія, обстрілюючи здалека ворога, збирала незаслужено і медалі і похвали. Кіннотчики і піхота були отже проти тої війни, яка зрештою ніякої користи не приносила Еспанії — гарматчики за. І от тоді то ґенерал кінноти, Прімо де Рівера, опираючись на прихильність своїх відділів та піхоту, проголосив свою диктатуру та закінчив війну. Це дуже не подобалося артилеристам, уже хочби й з того приводу, що вони мали себе за найкраще військо а диктатор був не з поміж них, а ґенерал кавалерії. Від тоді то почалася тиха війна між диктатором а артилерією, яка домагалася, щоб він уступив, бо прецінь проголошував диктатуру тільки на три місяці — а вона тягнулася роками — ну і як відомо, закінчилася вона повною побідою Прімо де Рівери. Він одначе, щоби не дразнити населення, проголосив вже, що уступить незадовго зі свойого уряду.

Югославія — як відомо — переходить важкі події. Король розігнав сойм, покликав до життя новий уряд і розвязав всі партії та товариства. Одначе самодержцем король не думає бути і тепер на спілку з новим урядом працює він над новою конституцією, яка надасть Югославії зовсім інший вигляд. Дотеперішний лад був так збудований, що ціла Югославія стояла під приказами столиці Білгороду. Це давало само собою керму всього життя Сербам і якраз ота т. зв. централістична система будови держави дала причину до тих лих, які Югославія пережила в останнім десятиліттю. Та тепер усе зміниться. Правда, Югославія остане надалі монархією, бо така форма державности найкраща — але до помочі королеви буде додана Державна Рада, яка буде найвищим суддею а навіть настановлятиме закони в разі розвязання парляменту. А тих буде два: один зложений з фаховців і знатоків, другий виборний. До тогож ціла держава буде поділена на 6 великих провінцій, на чолі яких стоятимуть іменовані королем воєводи. Ті провінції будуть мати повну самоуправу і тільки в заграничній політиці, в торговельних і військових справах підлягатимуть урядови. Податки безпосередні йтимуть до каси державної, посередні до кас провінцій. Цей новий устрій держави повинен, по думці короля, запевнити розвій та спокій усім мешканцям Югославії і треба сподіватися, що так воно і буде.

В Румунії панує страшний голод. Особливож Бесарабія, країна замешкана українським населенням, яку Румуни силоміць загарбили, переживає такі страшні часи, про які досі там не чули. Жнива не дописали, засіви померзли і в цілій Бесарабії людність від кількох тижнів не бачила вже хліба а живиться змерзлою бараболею і ометицею. Такі річи як цукор або біла мука належать до рідкостей. Справа представляється ще гірше по містах, бо голодуючий селянин нічого не довозить а уряд не має ні сили ні змоги якнебудь голодуючим помогти. Столиця Бесарабії, Кишинів, виглядає як вимерла, склепи всі замкнені, а по вулицях де-не-до снуються люди, що скоріще подабають на трупів, як на людий. Навіть найбагатші бідують і пр. старосту прилапали на крадіжи кількох бараболь. Люди мруть, як мухи: Деякі цілими тижнями не підносяться з ліжка, бо і опалу брак. Найґріше бідують жиди. А з допомогою ніхто не йде. Румунський уряд, який своєю господаркою допровадив цвітучу Бесарабію до голоду — має инші справи.

Хіни також переживають страшну голодову катастрофу. Голодує кільканайцять міліонів людий у північних провінціях, а що населення там дуже густе (Хіни взагалі мають найгустійше населення в Азії) то голод забирає тисячі жертв щоденно. Досі позідали не тільки всю худобу але й псів і котів, а хліба з ометиці та кори навіть і за гроші не дістанеш. У деяких хінських містах населення так вмирає, що і закопувати трупів нема коли. Їх кидають у ями, трупи гниють і від цього в голодуючих околицях кинулися пошести, що помагають голодови косити людий. Деякі люди так вже попали в розпуку, що й не стараються про нічо і пр. в одній місцевости замкнулося в салі театру 500 людий, щоб ждати смерти і аж військо вигнало їх звідти. До тогож і розбишацтво розпаношилося в навіщених голодом околицях — а уряд не може собі з ним ради дати.

З техніки і природи

Кілька слів про каву.

Назва кава — арабського поколження. Зазнайомившися з кавою, араби назвали її „кахве“, що означає вино, цеб-то напиток, що збуджує. За батьківщину дикого дерева, на якому росте кава, слід вважати Абісінію. Існує легенда, що якийсь арабський хаджа помітив, що кози, наївшися ягід кави, збуджено стрибали протягом цілої ночи. Він почав давати ці зерна своїм монахам, що раз-у-раз дрімали підчас вечірної молитви. Наслідок був надзвичайний: монахи всю ніч бадьоро клали поклони.

Ця леґенда свідчить, що в каві є ессенція, що збуджує за науковими дослідами; ця ессенція є кофеїн. Кавове дерево досягає 4 метрів заввишки, квітнучи, воно вкривається силою запашних білих квітів, подібних до квітів ясмину.

Зерна кави, це є плоди кавового дерева. Це дерево дає плоди як має 6 літ й протягом 30—40 років. Плоди ці зовнішнім виглядом нагадують ягоду. В кождому з них є два боби. Біб складається з мякоти й оболонки. Оболонку знищають, й мякоть піджарюють, а потім мелють.

Спілі ягоди збирається руками й оброблюється одним із двох способів: сухим або вест-індським. Сухий спосіб обробки полягає на тім, що ягоди висушується й розбивається, а вилучене зерно іде на поліровальні варстати, де з них здирають шкаралущину й згладжують. Після вест-індського способу свіжі ягоди розчавлюється осібною машинкою, вилучивши зерна з плодових оболонок, а потім висушується. Тверда оболонка зерна здирається осібною машинкою і воно їде на поліровальний варстат.

Одно дерево дає пересічно 400 грамів готової на продаж кави. Але є й такі дерева, що дають 1,6 кільоґр. до 5 кільоґрамів готової кави.

У Европі кава почала розповсюджуватись з 1727 р., цеб-то 200 років тому, коли до берегів Голяндії вперше прибули судна, навантажені кавою. Тодіж кавове дерево перенесено до центральної та південної Америки, де створено цілі кавові плянтації. Скоро після того декілька кавових дерев подаровано Паризькому Ботанічному Саду. Тут ця рослина докладно вивчається, і частина дерев надсилається до французьких колоній у Вест-Індію, де вони приймилися. А далі каву перенесено до инших гарячих країн.

Споживання кави поширилось переважно XIX в. Напередодні світової війни найбільше споживання кави припадало на Голяндію (щось із 6 кільограмів на рік на душу). За нею йдуть Північно-Американські Зединені Держави (щось 5 кільоґр. на душу). Далі — Німеччина (3 кільоґр на душу), Франція (2—2,5 кільоґр.), Австро-Угорщина (1 кільоґр.), Італія (0,5 к.). У Росії найменше споживалося кави (0,07 к.).

Довіз кави в Росію до війни становив щось 11,200.000 кільоґр. За часів війни та революції довіз сильно підупав і нарешті зовсім припинився.

У большевиків споживання кави не прищепилося, її досі вважається за „буржуазний“ напиток.

Культура кави звязана з найогиднійшою формою невільництва. Давніще в Бразилії й на західньому березі Африки ловили темношкірих людей та примушували нагаями працювати на плянтаціях кави, неймовірно експлоатуючи їхню працю. Щойно у першу половину XIX віку невільництво скасовано.

Проте й досі становище наймамних муринів надзвичайно тяжке. Отже, не дивно, що серед цих робітників, ввесь час іде заколот, супроводжуваний частими революційними вибухами, а також і справжніми повстаннями.

Памятайте про Інвалідів!



Новинки.

БЕЗЛИЧНІСТЬ ЗЛОДІЇВ. Господар з Перемилова, Стах Перналь, поїхав до суду в Копичинцях і лишив сани під будинком а сам пішов до середини. Бачив це злодіяка Михайло Цибульський з Грималова, сів на сани, затяв коні і гайда! Заїхав до о. Томашівського в Коцюбинцях, сказав що коні хорі, побив їх, мясо продав за одного доляра на корм для свиний, сани лишив у Гринька Войтка в Коцюбинцях, в Хоросткові продав шкіру а сам в ноги. Та далеко не зайшов. Пераль кинувся до поліції, а та Цибульського вхопила і він вже є за кратками. — Подібнож і Осипови Сільському з Новосілки пов. Скалат вкрали коні з санками, як він пішов подивитися на торговицю між коні в Скалаті. Тількиж тим разом і коні і сани і злодій як під воду впали.

З ТЮТЮНЕВИМ ДИМОМ. Статистика обчислила, що Американці викурюють щорічно 90 міліярдів папіросів, вартости пів міліярда долярів. Як що це перемінити на польські злоті — то воно винесе 5 міліярдів золотих, тілько майже, кілько виносить буджет Польщі. Нівроку!

ВИБУХ НА ПАРАХОДІ. Оноді в порті Бюнавентюр в Колюмбії сталася страшна катастрофа. На пароході „Тріґонія“ вибух заладований динаміт. Сила вибуху була така, що корабель рознесло на шматки, а навіть прибережні будинки і сам порт зістали ушкоджені. На щастя згинуло від цього вибуху тільки двоє людий.

ПТАШКИ ВЖЕ В КЛІТЦІ. Від якогось часу в підміських поїздах Львів-Ходорів і Львів-Давидів бушувала шайка мантіїв, які запрошували кождого грати у три карти. Запрошені звичайно програвали а злодіякі зникали — як камфора — з людськими грішми. Щойно кілька днів тому ті пташки, які ніяк не могли попасти в руки поліції, пошпорталися і пішли туди, куди й слід їм — у клітку.

УВАЖАЙТЕ НА ГРОШІ! По містах щораз частіще множаться випадки, що люди дістають в руки фальшиві гроші, особливо оловяні двозолотівки та паперові 20 золотівки.

Звертаємо увагу наших селян, щоб передовсім на ярмарках уважали які і від кого беруть гроші.

ВАРТА Й ЛЕТІТИ! Один Американський міліонер заявив, що першому летунови, який облетить довкола світ, виплатить 50.000 долярів. Анґлійські летунські знавці кажуть, що тепер такий лет зовсім можливий і вже навіть до нього почали приготування.

НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ. На полюванню біля села Острів пов. Бучач о. Андрій Скобельський пострілив селянина Івана Грицака, який неосторожно підіпхався під дубельтівку. Грицак у шпиталю вмер. — В Турильчу пов. Борщів засунула Параска Венґер заскоро каглу і від чаду згинула ціла родина: вона сама, син, дочка і теща. — В лісі побіля Долини сховався в часі заверухи Іван Сорока під високу снігову видму. Якось неосторожно штуркнув він снігову стіну, та завалилася і Сороку сніг придусив на смерть. — В електровні в Городенці помпував робітник Шмулінський ропу з бочки, при цьомуж курив папіроску. Якось мимохіть впала вона з уст Шмулінського до бочки з ропою, бочка вибухла і Шмулінського попарило на цілім тілі. — В одній фабриці чеколяди в Кракові впав ноосторожно робітник Робель до кітла з кипятком. Його витягнули, але що ціле тіло має він попарене по саму шию — то хто знає чи й жити буде.

ЛАПАВ ЗАЙЦЯ — ТАЙ ЙОГО ЗЛОВИЛИ. 22-літний Ян Лойтек зпід Ченстохови любив заяче мясо і часто ходив засідати на заяці до ліса, якого властителем був Калуський. Оноді властитель добачив „равбшіца“ і коли той почав втікати — Калуський вистрілив за ним кілька разів. Одна з куль поцілила Лойтка в плечі і він пішов до шпиталю. А як виздоровіє — відповідатиме перед судом.

ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ В НАС. До славного на цілу Грецію монастиря Аґія Лавра, де спочивають мощі св. Алексія, вломалися недавно злодії. Виважили двері захристії, вкрали дароване царицею Катериною евангеліє, на якому було 12000 діяментів, золотом ткані одяги та всю золоту утвар. Шкоди виносять міліон драхм.

ТРИ МИХАЙЛИ — І ОДНАКІ. Михайло Назадій, Михайло Бучій і Михайло Олійтик, усі 19-літки, напали оноді в Яблонові на хату склепаря Миколи Фика. Замасковані, з ровольверами влізли вони о 12-ій в ночі до середини і погрожуючи, почали домагатись грошей. Та як домашні і сусіди почали кричати — Михайли настрашилися і втікли. Поліція одначе вже їх зловила і звісно — по головці за такі річи не погладять.

прилади до розбивання каміння. Почалась робота. Хоть Василь ще молодий і непривичний до тяжкої праці на американський спосіб, але він знаючи злидні, які він оставив у старім краю в рідній хаті, не позволяв собі на спочинок, як не один його товариш. В скорім часі його молоді крижі привикли не випростовуватись від раня до полудня, а від полудня до вечера при праці тяжким молотом.

Було то на сам Новий Рік 1908 р. латинського обряду. Робота ішла своїм шляхом, ніхто не зважав на таке велике свято. Горячково прилагоджувались робітники до розстрілу великого каміння. Коло тої діри, де мав прийти ладунок динаміту, працював і наш Василь, ладував по пару стручків динаміту в діру, що спалювався і як кажуть по американськи „розшпріньґовував“ — робив місце головному ладункови.

На то надійшов підпитий зі сусідного таки села форман, котрого також злидні загнали в чужий край шукати щастя пару років перед Василем, і чоловік, що в тверезому стані був дуже розважний, почав усіх, кого здибав, сварити в тамтешній мові. Так підійшов до Василя, що спокійно і уважно робив свою роботу, і почав, як з мішка, сипати образливими словами.

— Чого ви, вуйку, хочете? Знаєте, що то є страшна робота — пробував Василь боронитися.

— Ти дурень, ти гнилий — теремкотів далі форман своє. При тих словах вирвав Василеви з рук бамбусовий прут, котрим той ладував динаміт і почав по пяному ним орудувати. Василь тільки що піднісся з землі, як нагло настав страшний вибух. Відломками каміння сипнуло йому по твари і по цілім тілі з переду і він без притомности повалився на землю. А коли прийшов до свідомости пізнав, що втратив то що найдороще — зір. Йому сказали, що він вже є сліпий, та що він у шпитали. А коли Василь спитав, де є той форман, йому відповіли, що він уже не жиє. В часі вибуху форманови урвало праву руку, вибило одно око, потім він зійшов з розуму і в короткім часі умер. Крім того ще трьох робітників пірвало на кавалки і кількох тяжко поранило.

Не головне тут те, що він втратив зір, бо богато є таких нещасливих на світі. Я хочу вам розповісти про його дальше життя.

Можете собі уявити, кілько він мусів переболіти і перетерпіти через пів року, який довелося перебути в шпитали, заки вигоївся з ран. Потім треба було думати і про поворот до краю... не на радість старим родичам тай сестрам, котрі вже й так виплакали очі з тої пори, як довідалися про нещастя сина і брата.

Просить він своїх товаришів, щоби йому дали листовий папір, а коли одержав його, почав писати лист в рідні сторони. Пише: „Не журіться, мої дорогі родичі, не журіться, сестрички любі. Якось воно буде. Я приїду до дому, тягарем вам не буду; як зможу буду давати собі раду. Вийдьте по мене на стацію до Заліщик...“

Не радісний був той лист. І родичі плакали і сестри голосили, як по умерцеви — та дійсність змінити годі. Нарешті привезли сліпого Василя домів. Старий батько, сивий як голуб, головою товк, мама мліла з горя, сестри, як горлиці, ридали-заводили і вся рідня і всі сусіди і ціле село плакало над гіркою недолею бідного Василя. Повна хата людий, повне обійстя і на дорозі повно — всі хотять хоч бачити його. А він сидить коло стола, сумний як ніч, не плаче. Сліз не стало. А хто до нього заговорить, того він по голосі пізнає і відповідає зовсім спокійно. Та не вічно їм плакати. Поплакали, пожурились та помало порозходилися.

Прийшла неділя, а він каже: „Піду я до церкви“. Зібрався тай каже: „Не ведіть мене, сам буду іти.“ І він іде вперед, а за ним іде мама, його рідня і сестрички любі.

Вийшов з хати, просто у фіртку, а далі дорогою — всі скрути, як видющий, обминає і хотьби тобі де почім дав пізнати, що він сліпий — то ні. „Може він видить“ — думає мати. То саме думають сестрички. Приходять до церковної брами — просто в браму, а далі у ґанок і до церкви. Так само з церкви до дому.

З тої пори він усюди ходив сам а де тільки був своїми ногами, як ще був видющим, туди сміливо ішов і потрафляв у кождіський куг села, через потічок і куди попало, а навіть до других сіл.

В короткім часі заложив собі склепок і на превелике диво продавав в нім сам без нічиєї помочи а товарі або гроші пізнавав дотиком руки. Попри те грав на ручній гармонії і на скрипці, робив саки і ходив на рибу, плів пліть на капелюхи з пшеничної соломи а потім з тої плети шив капелюхи. При тій роботі треба раз-у-раз силяти нитки в голку а він і то потрафив сам собі зробити: брав голку у зуби і якось так силяв нитку, що навіть видющі того потрафити не могли.

Десь у його сестри хлопчик вивихнув руку і нім сільського знахора запросили, він уже руку направив. Від того часу став він таким хірурґом, що кому він направить який сустав — то вже й доктор не має що робити. Окрім того на ярмарку ніхто так не вміє вибирати коня, корову, вівцю, безрогу, як він. Прийде обмацає і каже: добра, сита — або — ні.

Прийшла війна. Були ріжні гроші, але ніколи не було так щоби він не знав їх. Коли раз мав гроші у руках, а хтось йому сказав, що то є, то вже його ніхто не міг потім ошукати і то на яких-будь: срібних, ніклевих, бронзових чи паперових. З усіма він давав собі раду. Нераз давали йому паперовий або металевий гріш, який у данім часі не курсував, що він скаже. Василь цілком спокійно відсував їх і казав: „Сі гроші собі сховайте на лиху годину, а мені давайте правдиві“. А як прийшов хтось міняти гроші — то він ніколи не помилив рахунку.

Так само на вазі. Ніхто не похвалився, що йому переважив, ані ніхто не скаржився, щоби він недоважив а прецінь ріжні річи на ріжну вагу треба розважити — як у склепі. І це дивне. З того всього одні люди не вірять йому, що він сліпий а другі кажуть, що він сліпий але має „дітька“, котрий його водить і показує йому всю роботу. Але так кажуть люди забобонні, бо він справді сліпий і там, де були очі — лише яма. А щоби він мав „дітька“ то треба бути темним і дурним, щоб у таку дурницю повірити.

Тепер він уже склеп не веде, але плете саки, ловить рибу, може найліпше на цілі Кулаківці, знає кожде місце, де вони знаходяться, іде на рибу в день або в ночи, без нічиєї помочі і памятає кожду ямку у воді. Також шиє соломяні капелюхи майже для цілого села і є хірурґом цілої околиці. Всі знають сліпого Василя.

— Що тут цікавого? — спитає дехто.

Я одно скажу, що воно не лиш цікаве, але й дивне. А якби таке було в иншім краю — то вже давно про такого сліпця розписувалиб широко ґазети а навіть учені занялибся розслідом його будови тіла і окруження і хто знає, чи не давби людству щось пожиточного такий розслід.

НЕ ВСЕ ЗОЛОТО — ЩО СВІТИТЬСЯ. Михайло Дубецький з Баянич коло Сокаля приїхав до Львова на покупки, а що лишилося йому трохи часу — то пішов пооглядати місто. На вулиці Леґіонів приступив до нього якийсь панок і просив його, щоб купив від нього дві золоті обручки, які він змушений продати з нужди. Обручки світилися так приманчиво, що Дубецький заплатив за них 100 зол. і 2 дол. і ще рад був. Та коли почав їм ліпше приглядатися, побачив, що це звичайний собі мосяж. І аж тоді зрозумів, що за свої гроші дав себе ще піддурити. — В такий самий спосіб „натягнули“ якісь два дурисвіти і Петра Панчишина з Румної пов. Рудки, що також приїхав до Львова. Панчишин купив від них обручку за 20 зол. і аж тоді пізнав, що ошукався, як злодії вже пропали.

ПОЧАЛОСЯ… В часі весілля, що відбувалося оноді в домі Василя Малковича в Березові біля Станиславова, почали гості між собою суперечку. Микола Малкович в часі тої сварні витягнув револьвер і стрілив двічі до Дмитра Скульського. Скульський дістав кулю в ногу — і поїхав до шпиталю, Малковичем заопікувалася поліція. — На весіллю в Кадобній пов. Калуш розбавилися присутні на ньому радні громадські так, що почали поводитися — як нелюди. Колиж дружба весільний звернув їх увагу, один з них кинув мискою йому в голову. Дружбови кров ринула з чола — а ван радний, Михайло Данилів, далі бавився. Нема що казати: хороші радні! І добрий примір дають!

ЩО ЗІВ ВІДЕНЬ? Мійська статистика Відня оголосила, що в минулому році Віденці зїли 116 тисяч волів, 24 тисячі телят, 288 тисяч свиний, 11 тисяч овець, 377 тисяч ягнят і… 30 тисяч коней.

12-ЛІТНИЙ ГЕРШТ. В Чікаґо прилапала поліція 12-літного хлопця Дулайна, як він продавав перстенець, вартости 150 дол. за 5 дол. Коли його привели на поліцію і спитали хто він — Дулайн сказав, що є герштом цілої розбишацької банди підлітків. Поліція зразу не хотіла в це вірити і думала, що хлопець хвалиться, але як він почав поліції пригадувати ріжні вломи та крадіжи — то й повірили. Дулайн видав всіх своїх спільників, а всі вони такі, як він: нема ні одного, що мавби більше як 15 літ. Підчас ревізії найдено при цьому молодому опришкови револьвер, електричну лямпу. 20 дол. і коло 50 витрихів. Дальше слідство довело, що Дулайн уже третий рік працював як бандит і злодій — отже розпочав свою каріеру, як мав 9 літ. Оттак то місто виховує!

І ТО САМОВБІЙСТВО. Одна молода Німка, дочка професора з Мінхен, яку покинув коханий, рішилася на дивну смерть. Пішла з товаришками на вечерниці, бавилася там до півночі навіть весело а опісля попращала усіх і пішла наче то до хати. Тимчасом повернула на бічну тиху вуличку, зїла якийсь порошок на сон і легко одіта, положилася на сніг. Рано найшли тільки її замерзле тіло.

ЖІНКА — ГЕРШТОМ БАНДИ. Околицю Бацка Тополя в Югославії, уже від давна терроризувала банда розбишацька, якій ніхто — ні поліція ні військо — не могли дати ради. Перед кількома днями один бандит з тої шайки хотів дістатись до селянської хати, а господиня вхопила сокиру і розвалила йому голову. Ранений бандит упав а коли жандарми забрали його, показалося, що це була жінка, яку й герштом шайки вважали. Вона у шпиталі видала усіх своїх камратів і тепер в тій околиці спокій.

Надіслане.

ПОДЯКА.

У моїм невиносимім болю і страшнім нещастю по втраті мого найдорошого мужа бл. п. Дра Олександра Богдана Кулачковського, з яким пережила я у найбільшому щастю 33 літ, дізнала я від наших приятелів і добрих знайомих тільки доказів щирого спочування з моїм горем, що уважаю моїм сердечним обовязком, зложити щиру і горячу подяку Всім, що в найтяжчих для мене хвилях не залишали мене самої, що занялися поладнанням сумних похоронних формальностей, що висказали мені чи устно чи письменно щирі і сердечні слова потіхи і розради та Всім, що присутностю в похоронах віддали мому незабутньому Мужеві останню прислугу, а з осібна Високоповажаним Родинам Сероїчковських, Вітошинських і Дольницьких, ВП. Докторці Еві Глік, а ВП. Олесі Сероїчковській, і ВП. Вітошинському за заняттяся цілим похороном.

Рівнож дякую сердечно Впр. О. Дру Горникевичу за відправлення похоронних Обрядів та Заупокійного Богослуження, голові У. А. Т. „Січ“ у Відні, п. Я. Іванусеви, за сердечні слова, якими попращав Покійного як бувшого члена „Січи“ і народнього діяча, та всім співакам за те, що мимо великої студени прибули численно на кладовище, щоб звеличати своїм прегарним сумним співом похоронний Обряд і віддати Покійному останню прислугу. *Олена зі Зубрицьких Кулачковська і Родина.*

Вид... відповідальний редактор: Осип Сенечко.

З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі